וכי עדרו שורף מי דמי התם לא כתיב אותו הכא כתיב אותו איתמר רב פפי משמיה דרבא אמר ראשון משלח ורב שימי משמיה דרבא אמר אחרון משלח בשלמא רב שימי (בר אשי) משמיה דרבא דאמר אחרון משלח קסבר הואיל וגמר בו כפרה אלא רב פפי משמיה דרבא מאי קסבר סבר לה כרבי יוסי דאמר מצוה בראשון הי רבי יוסי אילימא ר' יוסי דקופות דתנן [א](רבי יוסי אומר) [כ][א]שלש קופות של שלש שלש סאין שבהם תורמין את הלשכה והיה כתוב עליהם אב"ג ותניא א"ר יוסי למה כתוב עליהן אב"ג לידע איזה מהן נתרמה ראשון להביא הימנה ראשון שמצוה בראשון דילמא בעידנא דאיתחזאי קמייתא לא איתחזאי בתרייתא אלא רבי יוסי דפסח [ג](דתנן) [ד][ב]המפריש פסחו ואבד והפריש אחר תחתיו ואחר כך נמצא הראשון והרי שניהן עומדין אי זה מהן שירצה יקריב דברי חכמים רבי יוסי אומר מצוה בראשון ואם היה שני מובחר ממנו יביאנו:

הדרן עלך הוציאו לו

שני [ג]שעירי יום הכפורים מצותן [ה]שיהיו שניהן שוין במראה ובקומה ובדמים ובלקיחתן כאחד [ד]ואף על פי שאין שוין כשרין [ה]לקח אחד היום ואחד למחר כשרין [ז]מת אחד מהם אם עד שלא הגריל מת יקח זוג לשני [ו]ואם משהגריל מת יביא זוג אחר ויגריל עליהם בתחילה ויאמר אם של שם מת זה שעלה עליו הגורל לשם יתקיים תחתיו ואם של עזאזל מת זה שעלה עליו הגורל לעזאזל יתקיים תחתיו [ט]והשני ירעה עד שיסתאב וימכר ויפלו דמיו לנדבה [ח]שאין חטאת צבור מתה רבי יהודה אומר תמות ועוד אמר רבי יהודה [י]נשפך הדם ימות המשתלח מת המשתלח ישפך הדם: גמ'

וכי עדרו שורף. רבא קא מהדר ליה לרב נחמן ולטעמיך וכי עדרו הזקיקו הכתוב לשרוף ותנן וכולן נשרפין אבית הדשן: **הכא כתיב אותו.** לשלח אותו לעזאזל (ויקרא טז): **את הלשכה.** שהשליכו לתוכה שקלים שהביאו באדר וממלאין הגזברין מהן שלש קופות לתרומה לקנות מהן קרבנות צבור תמידין ומוספין: **כעידנא דאיתחזאי.** קופה קמייתא להקריב ממנה: **לא איתחזאי בתרייתא.** שהראשונה נראית להקרבה משנתרמה אבל שעיר של זוג ראשון לא נראה לשלוח עד שנגמרו כל מתנות הדמים וכשנגמרו נראה אחרון כראשון: **ואחר כך נמצא הראשון.** או קודם חצות לארבעה עשר או אחר חצות וקא אמר רבי יוסי מצוה בראשון ואף על פי שהופרש השני קודם חצות וכי מטא חצות תרוייהו איחזו כי הדדי דהא כל כמה דלא מטא זמן שחיטת הפסח לא איחזי קמא:

הדרן עלך הוציאו לו

שני שעירי: במראה. שניהן לבנים או שחורים (א) או א] שחופים: **ויאמר אם של שם מת וכו'.** הכי מיפרש' אם של שם מת יאמר זה שעלה וכו' ואם של עזאזל מת יאמר זה שעלה וכו': **והשני.** אם של עזאזל מת ועכשיו יש כאן שנים לשם אחד שנשאר מזוג ראשון ואחד מזוג שני (ב) באחד יתכפר והשני ירעה וכן אם של שם מת והרי יש כאן שנים לעזאזל האחד ישתלח והשני ירעה ובגמרא (ד) מפרש איזהו שני אם שני שבזוג שני אם שני שבזוג ראשון: **שאין חטאת צבור מתה.** דכי גמירי חמש חטאות מתות ביחיד גמירי וטעמא מפורש בהוריות (דף ו.) ובתמורה (דף טו.) מה מצינו ולד חטאת ותמורת חטאת וחטאת שמתו בעליה שלא תמצאם בצבור אף (ג) שכפרו בעליה ואע"פ שאפשר להיות בצבור לא נאמרה אלא ביחיד: **ועוד אמר רבי יהודה.** בגמרא (ה) מפרש מאי אתא לאוסופי: **ימות המשתלח.** ויביא שנים ויגריל עליהן בתחילה: גמ'

ולמאי תהוי זריקת אשם מצורע בימין דמאן הדין הוה לן למימר דבין קבלה ובין זריקה דאשם מצורע בימין דומיא דמתן שמן אי לאו דאהדריה קרא מדכתיב כחטאת כאשם והתינח קבלה אבל נתינה דבחטאת גופיה בימין נימא דבאשם מצורע נמי תיהוי בימין ומירך כיון דאהדריה קרא דכתיב כחטאת כאשם הוא ודרשינן כשאר אשמות יהא איכא למימר דאהדריה לגמרי עוד הקשה למאן דאמר דבר הלמד בגזירה שוה חוזר ומלמד בהיקש ליהוו כל אשמות בימין לרבי שמעון מהיקישא דכחטאת כאשם או מהיקישא דזאת התורה ונראה לי דע"כ לרבי שמעון זריקת אשמות בשמאל מדכתיב כחטאת כאשם ודרשינן בפרק שני דזבחים (דף כה.) לר' שמעון גבי מנחה בא לעבודה ביד עבודה בימין כחטאת בא לעבודה בכלי עבודה בשמאל כאשם וע"כ היינו זריקה דאי בקבלה אפילו כחטאת נמי הויא בשמאל לרבי שמעון כדאיתא בהדיא פרק שני דזבחים (דף כד:):

הדרן עלך הוציאו לו

שני שעירי וכו': [י]חד למראה וחד לקומה וחד לדמים. נראה לי דהיינו אליבא דר' יהודה דאי אליבא דר' שמעון הא דריש ליה לדרשה אחריתי בפ"ק דשבועות (דף יג:) ולקח את שני השעירים מקיש שעיר המשתלח לשעיר הפנימי (ד) מה שעיר הפנימי אינו מכפר על ישראל בשאר עבירות אף שעיר המשתלח אינו מכפר על הכהנים בשאר עבירות וקאמר התם ורבי יהודה להכי איתקוש שיהו שוין במראה ובקומה ובדמים וקשה רבי שמעון מנא ליה דבעינן שיהו שוין וליכא למימר משום דאין היקש למחצה ונקיש להו לכל מילי דא"כ מנא ליה להש"ס דר' יהודה לית ליה היקישא אלא למראה וקומה ודמים נימא דר' יהודה אית ליה היקישא איפכא מקיש פנימי למשלח מה משלח אינו מכפר על ישראל בטומאת מקדש וקדשיו אף פנימי אינו מכפר על הכהנים בטומאת מקדש וקדשיו וליכא לשנויי דלהא לא איצטריך קרא דמאשר לעם נפקא התם דמכל מקום היא גופה תיקשי אשר לעם למה לי תיפוק ליה מהיקישא כדפרי' שלא יתכפרו כהנים בשעיר הפנימי מיהו הא איכא לשנויי דלרבי יהודה לית ליה היקישא כי האי גוונא מה שעיר המשתלח אינו מכפר על ישראל בטומאת מקדש וקדשיו אף שעיר הפנימי אינו מכפר על הכהנים בטומאת מקדש וקדשיו כיון דלא מצי למילף דומה לדומה מה משתלח אינו מכפר על ישראל אף פנימי אינו מכפר על ישראל אבל לר"ש דדריש היקישא בכה"ג אע"ג דלא הוה ממש דומה לדומה ואע"ג דהוי מצי למידרש היקישא למילתא אחריתי למראה וקומה ודמים אפי' הכי דריש נמי הא משום דאין היקש למחצה ה"נ נדרוש הא שלא יתכפרו כהנים בשעיר הפנימי בטומאת מקדש וקדשיו מהיקש דשעיר המשתלח דאין היקש למחצה וא"כ אשר לעם לר"ש ל"ל לאפוקי כהנים כדאיתא התם והיא ברייתא מוקמינן לה התם כרבי שמעון ונראה לי דתלתא קראי דאיתקשו בהו שעיר הפנימי ושעיר המשתלח סבירא ליה לר' שמעון דמחד מינייהו גמרינן מראה וקומה דשקולין הם ודמים מחד קרא נפקא ואייתר ליה חד לענין כפרה למידרש מה שעיר הפנימי אין מכפר על ישראל בשאר עבירות וכו' וכיון דלאו היקש גמור הוא שהרי לא מדמינן להו לגמרי דלא אמרינן מה זה אינו מכפר על ישראל אף זה אינו מכפר על ישראל ולא הוה לן לאקושינהו בכי האי גוונא אלא משום דמייתר לן קרא להכי די לנו אם נקיש אותם בדבר אחד ואם כן אי לא הוה כתיב אשר לעם לא הוה מקשינן פנימי למשתלח ומשתלח לפנימי אלא דוקא פנימי למשתלח אבל משתלח לא הוה מקשינן לפנימי לומר שלא יתכפרו בו כהנים כיון דמשתלח מרובה כפרתו והשתא נמי ניחא מאי דקשיא לן אמאי מייתי התם קרא דולקח את שני השעירים הוה ליה לאתויי מקרא קמא דומאת עדת בני ישראל יקח שני שעירי עזים ולמאי דפרישית ניחא דקרא קמא איצטריך שיהו שוין בדמים כיון דההוא קרא איירי בדמים דגמרינן מיניה דמדעם ליהוי ואי לא הוה כתיב אלא תרי קראי הוה דרשינן חד שיהו שוין בדמים דביה איירי קרא ותניינא לדרשה דהתם מקיש שעיר המשתלח לפנימי אבל לומר שיהו שוין במראה וקומה לא הוה דרשינן כלל כיון דלא אשכחן בשאר זבחים שיהו שוין במראה וקומה אלא מדמייתר לן קרא בתרא דרשינן שוין במראה וקומה: הא

עין משפט נר מצוה

קג א מיי' פ"ב מהל' שקלים הלכה ז:
קד ב מיי' פ"ד מהל' קרבן פסח הל' ו:
א ג ד ה מיי' פ"ה מהל' עבודת יוה"כ הל' יד:
ב ו ז ח שם הלכה טו:

◆

רבינו חננאל

ואפי' לר' אלעזר ור' שמעון דאמר כולן נשרפין, בשעיר המשתלח אם אבד והביא אחר ואחר כך נמצא הראשון אחד משלח לדברי הכל. שנאמר ושלח אותו לעזאזל אותו אחד ולא שנים. איזה משלח רב פפי משמיה דרבא [אמר] ראשון משלח סבר לה כר' יוסי דאמר מצוה בראשון כו'.
הדרן עלך הוציאו לו
שני שעירי שני שעירי יום הכפורים מצותן שיהו שוין כו'.

◆

מסורת הש"ס

א) [במשנה דשקלים ובשאר דוכתי לא נזכר ר' יוסי אומר], ב) [מגילה כט: לקמן סד. שקלים פ"ג], ג) [נ"ל דתנא], ד) לקמן סד., ה) [שבועות יג:], ו) שבועות יג. תמורה כב. כג., ז) זבחים לד: [מנחות נט:], ח) [לקמן סד.], ט) [לקמן סד:], י) עיין לע"ב, כ) עי' רש"א.

◆

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה במראה כו' שחורים או שחומים כצ"ל וע"כ לשון שחמתית ומצאתי לגנוס דפלק הספינה פי' אדומים וכסה"ל וכל תוס כאן לנן: (ב) ד"ה והשני כו' מזוג שני באחד מהן יתכפר והשני: (ג) ד"ה שאין חטאת כו' שלא תמצאם בצבור אף חטאת שכפרו בעליה:

◆

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] רש"י ד"ה במראה וכו' או שחופים. כצ"ל:

◆

מוסף רש"י

תורמין. כהנים, את הלשכה. נוטלין משקלי שנה זו לתוכה לקנות מהן קרבנות צבור לכל השנה (מגילה כט:). אלא ר' יוסי דפסח. דהא הכא לא איתחזאי קמא עד דאיתחזאי בתרא שהרי אין זמן שחיטת הפסח אלא לאחר חצות וקודם לכן אבד ראשון והופרש שני ונמצא ראשון והרי שניהן עומדים כשהגיע זמן שחיטה ואפילו הכי קאמר ר' יוסי מצוה בראשון (לקמן סד:).
הדרן עלך הוציאו לו
נשפך הדם. על הארץ של שעיר הנעשה בפנים (מנחות מו:). ימות המשתלח. דלדמי ליה וייבא שנים אחרים (זבחים לד:). מת המשתלח ישפך הדם. של הנרו על הקרקע ויביא שנים אחרים (מנחות מו:).

◆

תוס' ישנים

מצריך קראי לכל הני שנפנים ועוד גבי מובח היכי שייך לאדכורי טומאה אם שימש בטומאה [טמא] ששימש אינו מתכפר בשעיר שהרי אינו מכפר [אלא] על טומאת מקדש וקדשיו ולא על כהנים המשמשין בטומאה ולאי שהה על המזבח כדי השתחויה מאי שייך זה למזבח הא לא שייך זה אלא בהיכל ועוד דקאמר בפ"ק דשבועות (דף ז:) יש לי בענין הזה להביא ג' טומאות ע"ז וגלוי עריות ושפיכות דמים ומפרש אמאי לא מוקי בהן קרא והיכי מיתוקם בטומאה ע"כ נראה לכרס למידי דמיירי בכהונות

ולענין עיכובה מיירי דלמלוה נפקא לן מדכתיב והזה על הכפורת ולפני הכפורת ז' פעמים וה"פ זו לפני ולפנים שמזה על בין הבדים זה היכל שמזה על הפרוכת. מזבח כמשמעו שהיה מזה על מזבח הזהב שהיה בהיכל יכפר אלו העזרות שירי הדם היה שופך על יסוד מערבי של מזבח החיצון ועזרות דנקט לשון רבים לפי שהעזרה חלוקה היא בקדושתה עזרת כהנים ועזרת ישראל וכן משמע כאן דמתני כהן כברייתא גבי הולה דמתניתין מיהו לפי' רש"י אינה קושיא שהרי אינו מביא אלא פסוק שהכל כפרה אחת היא ולא"ת למה לי הא קרא לא למלוה נפקא לן מדכתיב והזה על הכפורת ולפני הכפורת וכן יעשה לאהל וגו' ואי לעיכובא נפקא לן מוכלה מכפר דכתיב י"ל דהאי קרא דוכפר את מקדש הקדש איצטריך משום דבכולה פרשתא כתיב אהרן ואיצטריך לרבויי כל משוח בשמן המשחה ומלאי ומרובה בגדים לעשות לכל הולות וכל אלו העבודות כדתניא בת"כ וכפר הכהן אשר ימשח אותו מה [illegible] מתורה כאהרן כו'. מ"ר: הראשון כולן לכפרה אחת מלמד שכולן מתכפרין בשעיר המשתלח. ולשעיר הפנימי לא הוציאו דהא כתיב ביה אשר לעם ודרשינן מיניה בפ"ק דשבועות (דף יג.) לעם ולא לכהנים: חטאת אחת אמרתי לך ולא שתי חטאות. ול"ת והא נפקא לעיל מקרא דוכלה מכפר את הקדש י"ל דשמא אתא לגופיה דרשה אחריתי דר"מ ור"ש על כרחין תוקמי ליה כדרשה אחריתי: בפר"ח גרס לא תילק ר' יעקב בלוגין ולא כו'. א) וקשה"ד דקאמר דהתם לא היו תוקנין המגלים ומשני איתא לא שיה ר' יעקב בלוגין כלומר לא שיהא מתלוקתם בלוגין אלא כך היה אומר כוה כמו כוה: נתן מקצת מתנות שבפנים כו'. לאו

קודש שנגמר מתן הבהונות ור"מ סבר כמו בלוג שיביא אחר ויחזור לראש כיון שלא נגמר מתן בהונות ולא יחזור למקום שפסק ור"ל ור"ש סברי דממקום שפסק מסס הוא מתחיל והאי ג) אחר לא דרשי כי היכי דלא דרשי ההיא דלוג דקתני בברייתא מתקיף לה רב חסדא והא אותו כתיב והוה לן למימר לדברי הכל שלא ישחוט אחר דהכי משמע ליה אותו ולא אחר [illegible] דלא דרשינן אותו אשם מצורע ששחטו כו' וכן נראה עיקר: נזיר ממורט בית שמאי כו'. הך גירסא הפיכה [illegible] (דף מו.) ומגירסות הפסוקות שבתלמוד היא והרבה יש כיוצא בו: אם נתן על שמאל יצא. דלא צריך קרא [illegible] לדידיה בפרק נגמר הדין (דף מה:): ה"ג ת"ר וכולן מטמאין בגדים ול"ג תנן התם: דברי ר' אלעזר ור"ש דאזלי לטעמייהו [illegible]

תוס' ישנים (המשך)

ריקא נקט שנכנס שלא היה נכנס לפנים אלא היה עומד בשער נקנור ומכוון כנגד בית קדשי הקדשים כמש' נגעים (פי"ד): אלא מעתה גבי מנחה דכתיב והנותרת הכי נמי דלא מעכבי כו'. הקשה ה"ר אלחנן מדאמרינן במעילה פרק חטאת העוף (דף ח:) למיצוי חטאת העוף אינו מעכב ומאי והנשאר בדם ימצה שאם נשאר ופריך אלא מעתה גבי מנחה דכתיב והנותרת ה"נ וכ"ת ה"נ והא תניא מסלתה כו' ומשני שאני התם דכתיב והנותרת קרא יתירה ומאי פריך הכא והא הכא לא כתיב קרא [יתירא] כי התם ואמאי צריך לשנויי דכתיב ויתיר למשמע שיריים ולומר רבי דמשום אידך פריך הכי דלאיהו כי אית ליה והנשאר בדם [אם נשאר אלא] שצריך ליטאר שמיצוי חטאת העוף מעכב והוצרך לתרץ שאני הכא דכתיב ויתיר וגו'. מ"ר: (דף סא ע"ב) אשם מצורע ששחטו שלא לשמו בלנו למחלוקת ר"מ ור' אלעזר. פירש רש"י דלר"מ דסבר עבודה שלא נגמרה לאו עבודה היא הא נמי לאו עבודה היא אע"פ שנתן מתן בהונות ולא היו לו לפרש בן שהרי מתן בהונות לאחר שנשחט ומה מועיל כיון שכבר נעשה בפסול דלא דמי למתנות שנעשו קודם שפיכת דמים דלעיל אלא תנופה שנעשית קודם הקרבן הוי ליה [illegible]

א) נ"ל הס"ד. ב) נ"ל לית. ג) נ"ל אחר.